

*БУРАКОВА А. М.
здобувач кафедри земельного та аграрного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ПРИ ВИДАННІ
УПОВНОВАЖЕНИМИ ОРГАНАМИ АКТИВ, ЩО ПОРУШУЮТЬ ПРАВА
ЗЕМЛЕВЛАСНИКІВ**

З легалізацією приватної власності на землю важливого значення набуває забезпечення земельно-правового принципу гарантованості прав на землю, який закріплений ст. 5 ЗК України. Досягнення цієї мети можливе лише за умови гарантування приватному власнику земельної ділянки права на захист своєї власності. Однією з реальних можливостей власника впливати на правозастосовну діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування є право на звернення до суду з позовом про визнання незаконним акту, що порушує право власності на землю.

Право на оскарження акта, що порушує суб'єктивне право чи охоронюваний законом інтерес, передовсім гарантується Конституцією України. Так, в Основному Законі держави (ст. 19) встановлено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень а у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Це право може бути реалізоване або самим власником земельної ділянки (особисто) шляхом звернення із позовною заявою до адміністративного суду, або його представником. Цікавим видається аналіз захисту земельних прав за участю органів прокуратури.

Прокурор згідно із Законом «Про прокуратуру» зобов'язаний відреагувати на виявлені порушення закону, шляхом звернення з поданням до органу, який прийняв (видав) цей акт. Подання відповідно до ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» – це акт реагування прокурора на виявлені порушення закону з вимогою (вимогами) щодо:

- 1) усунення порушень закону, причин та умов, що їм сприяли;
- 2) притягнення осіб до передбаченої законом відповідальності;
- 3) відшкодування шкоди;
- 4) скасування нормативно-правового акта, окремих його частин або приведення його у відповідність із законом;
- 5) припинення незаконних дій чи бездіяльності посадових і службових осіб.

Подання може бути внесено Прем'єр-міністру України, Кабінету Міністрів України, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, міністерствам та іншим центральним і місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, військовим частинам, громадським об'єднанням, органам державного нагляду (контролю), посадовим і службовим особам цих органів, підприємствам, установам та організаціям незалежно від форм власності, підпорядкованості чи приналежності, фізичним особам – підприємцям.

Відповідний прокурор має бути повідомлений про результати розгляду подання та вжиті заходи у визначений ним строк, що обчислюється з дня отримання подання та не може бути меншим 10 днів.

Колегіальний орган, якому внесено подання, повідомляє про день його розгляду прокурору, який вправі особисто взяти участь у засіданні цього органу.

У разі відхилення подання в цілому чи частково або неповідомлення прокурора про результати розгляду подання, а також якщо подання не вносилося, прокурор може звернутися до суду щодо:

- 1) визнання незаконним нормативно-правового акта відповідного органу повністю чи в окремій його частині;
- 2) визнання протиправним рішення чи окремих його положень і щодо скасування або визнання нечинним рішення чи окремих його положень;
- 3) визнання протиправними дій чи бездіяльності, зобов'язання вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій.

Для звернення прокурора з позовом до суду встановлюється 15-денний строк, що обчислюється з дня одержання повідомлення про відхилення подання або в разі неповідомлення прокурора про результати розгляду подання з дня закінчення визначеного прокурором строку для його розгляду.

В даному випадку йдеться про започаткування розгляду та вирішення земельного спору за участю органа, який прийняв (видав) акт, що порушує земельні права особи. За характером цей спір є публічно-правовим та підлягає вирішенню в адміністративному суді. Розгляд адміністративним судом публічно-правового спору ініціюється прокурором шляхом подання адміністративного позову, коли цього вимагає, наприклад, захист громадянина, не здатного самостійно це робити чи реалізовувати процесуальні повноваження.

Інститут участі прокурора в адміністративному судовому процесі в Україні визнано складовим міждисциплінарного представництва. За змістом положень КАС України захист прокурором в адміністративному судочинстві прав і законних інтересів держави й обмеженої категорії нездатних самостійно приймати участь у розгляді судами адміністративних справ громадян, виступає різновидом законного представництва. Таке представництво зазвичай здійснюється органами та особами, яким законом надано право захищати в адміністративних судах «чужі» права та свободи. Отже в даному випадку йдеться про прокурорське адміністративно-процесуальне представництво. В адміністративному судовому процесі прокурор має бути визнаний такою особою, яка бере участь у справі, що має суспільний, державний тобто лише процесуальний інтерес в її вирішенні адміністративним судом відповідно та на підставі закону.

Матеріально-правовою основою участі прокурора в адміністративному судочинстві виступають матеріальні за природою норми ст. 121 Конституції України, ст. ст. 34-43 Закону України «Про прокуратуру» та ст. ст. 60, 61 КАС України. Саме вони визначають обсяг повноважень, підстав та форм для такої прокурорської діяльності.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури» від 18 вересня 2012 р. № 5288-IV дещо змінено підходи стосовно реалізації прокурором функції представництва інтересів держави та громадян у суді. Проте зміст представницької функції прокурора законодавцем залишено без змін. Відповідно до ч. 1 ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру» представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом.

Як відомо, ухвалення судового рішення по земельному спору не завжди може гарантувати реальне поновлення порушених земельних прав і законних інтересів учасників процесу. Оскільки метою діяльності прокурора з представництва інтересів громадянина або держави визнано захист прав, свобод і законних інтересів громадян або держави в суді, їх поновлення шляхом реального виконання поставлених судом рішень, важливого значення набуває питання представництва інтересів громадян або держави під час виконання рішення суду. Воно є певним продовженням та логічним завершенням правовідносин, що виникли в результаті реалізації прокурором функції представництва.